

Advies voor richtlijnen
milieu-effectrapport
Tienjarenprogramma Afval
van het Afval Overleg Orgaan

20 juni 1991

354-31

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen milieu-effectrapport
Tienjarenprogramma Afval van het Afval Overleg Orgaan /
[Commissie voor de milieu-effectrapportage]. - Utrecht :
Commissie voor de milieu-effectrapportage
ISBN 90-5237-257-8
Trefw.: milieu-effectrapportage / afvalstoffen ; beleid.

Aan het Afval Overleg Orgaan
t.a.v. ir. R. Rense
Catharijnesingel 55
3511 GD UTRECHT

uw kenmerk

--

uw brief

17 april 1991

ons kenmerk

U785-91/Bu/mh/354-32

onderwerp

Milieu-effectrapportage
Tienjarenprogramma Afval

Utrecht,

20 juni 1991

Met bovengenoemde brief verzocht U de Commissie voor de milieu-effectrapportage advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van het Tienjarenprogramma Afval, dat door U zal worden opgesteld.

Overeenkomstig artikel 41n, eerste lid van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne bied ik U hierbij het advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage aan. Voor de inhoud verwijs ik korthedshalve naar de samenvatting.

Daarnaast wil de Commissie het volgende opmerken:

1. Het MER voor het Tienjarenprogramma Afval wordt op vrijwillige basis opgesteld door het Afval Overleg Orgaan. De Commissie juicht het toe dat voor een plan ten aanzien van de landelijke sturing van een achttal afvalstromen een MER wordt opgesteld. Het gevolg daarvan is dat een aantal op landelijk niveau belangrijke keuzen onderbouwd wordt met milieu-overwegingen. De resultaten van deze analyse - zowel voor wat betreft inhoud als methodiek - kunnen voorts bruikbaar zijn bij de besluitvorming op lokaal, regionaal, provinciaal en interprovinciaal niveau. Anderzijds wil de Commissie wijzen op het abstracte en complexe karakter van een MER voor een beleidsplan op landelijk niveau. Zij adviseert bij het opstellen van het programma en het MER daarvoor voortdurend na te gaan in hoeverre het zinvol is voor de te nemen beleidsbeslissingen milieu-informatie te verzamelen.
2. Het Tienjarenprogramma Afval wordt vastgesteld door het Afval Overleg Orgaan. Geconstateerd moet worden dat het Afval Overleg Orgaan thans geen formele bevoegdheden heeft. Dit betekent dat de realisatie van het programma daarom volledig afhankelijk is van de mate waarin het Afval Overleg Orgaan andere bestuursorganen, die het voorgenomen beleid ten uitvoer zullen moeten brengen, aan dat beleid weet te binden.

3. Op grond van de mondelinge toelichting van de medewerkers van het bureau van het Afval Overleg Orgaan, is gebleken, dat het in de bedoeling ligt om ook locaties, dan wel de stand van zaken met betrekking tot de locatiekeuze, voor verbrandingsinstallaties en (grotere) stortplaatsen in het Programma op te nemen. In het verlengde van wat hierboven is opgemerkt, wil de Commissie er op wijzen dat met dergelijke aanduidingen zorgvuldig dient te worden omgegaan. Dit alles mag er namelijk niet toe leiden dat bij de besluitvorming op lokaal, regionaal en provinciaal niveau over afvalbe- en verwerkingsinrichtingen de locatiekeuze en het daarbij behorende vergelijkend onderzoek naar de milieugevolgen van afvalbe- en verwerking op die verschillende locaties achterwege worden gelaten.

De Commissie hoopt met dit advies een constructieve bijdrage te hebben geleverd aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal ook gaarne vernemen op welke wijze U gebruik heeft gemaakt van haar aanbevelingen.

mr. A.A.M.F. Staatsen
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Tienjarenprogramma Afval
Afval Overleg Orgaan

ADVIES VOOR RICHTLIJNEN
MILIEU-EFFECTRAPPORT
TIENJARENPROGRAMMA AFVAL
VAN HET AFVAL OVERLEG ORGAAN

Advies op grond van artikel 41n, eerste lid van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Regelen met betrekking tot milieu-effectrapportage) over de richtlijnen voor het milieu-effectrapport over het op te stellen Tienjarenprogramma Afval;

uitgebracht aan het Afval Overleg Orgaan door de Commissie voor de milieu-effectrapportage; namens deze,

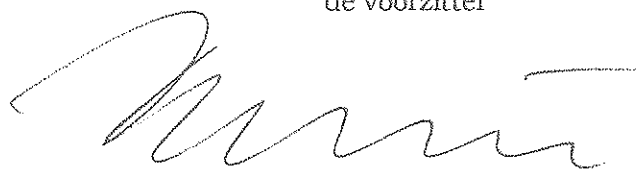
de werkgroep m.e.r. Tienjarenplan Afval van het AOO,

de secretaris

drs. M. Buitenkamp

de voorzitter

mr. A.A.M.F. Staatsen

Utrecht, 20 juni 1991

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
SAMENVATTING	1
1. INLEIDING	3
2. VORM EN PRESENTATIE	4
3. PROBLEEMSTELLING EN DOEL	4
3.1 Probleemstelling	4
3.2 Doel	5
4. VOORGENOMEN ACTIVITEITEN EN ALTERNATIEVEN	7
4.1 Te beschouwen alternatieven	7
4.2 Ontwikkeling van alternatieven	7
4.3 Beleidsbeslissingen	8
4.3.1 Afvalaanbod	8
4.3.2 Be- en verwerkingstechnieken	9
4.3.3 Capaciteit	10
4.3.4 Locatie-aspecten	10
4.3.5 Afvalverwijderingsorganisatie	10
4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief	11
5. TE NEMEN EN GENOMEN BESLUITEN	12
6. MILIEUGEVOLGEN	13
6.1 Algemeen	13
6.2 Afvalstromen	13
6.3 Milieu-effecten van be- en verwerkingstechnieken	13
6.4 Vergelijking	14
7. LEEMTEN IN KENNIS	14
8. EVALUATIE ACHTERAF	14

BIJLAGEN

1. Brief van het Afval Overleg Orgaan d.d. 17 april 1991 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.
2. Openbare bekendmaking van de start van de m.e.r.-procedure in Staatscourant nr. 78 van dinsdag 23 april 1991.
3. Projectgegevens en samenstelling van de werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage.
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen.

SAMENVATTING

Het Afval Overleg Orgaan (AOO) heeft tot taak de sturing op landelijk niveau van het beleid inzake een achttal afvalstromen voor te bereiden. Daartoe stelt het AOO een voortschrijdend Tienjarenprogramma Afval vast, dat elke drie jaar wordt herzien. Het AOO is ingesteld op basis van de Samenwerkingsovereenkomst Afvalverwijdering tussen het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging Nederlandse Gemeenten.

Het AOO heeft besloten om voor het nu op te stellen Tienjarenprogramma Afval een vrijwillige milieu-effectrapportage uit te voeren. De Commissie voor de milieu-effectrapportage geeft met dit advies voor richtlijnen aan welke onderwerpen in het kader van dit MER onderzocht moeten worden. Daartoe worden in dit advies vragen gesteld die in het kader van het Tienjarenprogramma Afval en het MER aan bod moeten komen, waarbij het echter niet goed mogelijk is aan te geven welke elementen in het MER en welke in het Tienjarenprogramma Afval thuishoren.

Het MER dient een beschouwing te bevatten van de thans optredende knelpunten bij de verwijdering van afvalstoffen, waarbij aan zowel beleidsinhoudelijke, bestuurlijke als organisatorische aspecten wordt gedacht. Ook verwachte toekomstige knelpunten dienen te worden besproken. In het MER moeten ook de aspecten worden besproken die een belemmering vormen voor het oplossen van de knelpunten.

De gehanteerde doelstellingen van het afvalstoffenbeleid moeten worden beschreven. Verder dient te worden aangegeven wat met het eerste Tienjarenprogramma wordt beoogd. Daarbij moet aandacht worden geschonken aan de wijze waarop aan locaties danwel locatiekeuzen in het programma aandacht zal worden besteed.

Het genereren van alternatieve beleidsopties is een belangrijk onderdeel van het MER. Er zijn veel alternatieven mogelijk, maar het is niet de bedoeling deze allemaal te beschrijven en uit te werken. Er dient dus een selectie plaats te vinden van de belangrijkste alternatieven. De Commissie geeft in haar advies enkele vraagpunten en aandachtspunten waaraan bij het ontwikkelen en selecteren van alternatieven aandacht kan worden besteed, alsook een suggestie voor de te volgen werkwijze bij het ontwikkelen van alternatieven.

Tot de uit te werken alternatieven behoren in elk geval de referentiesituatie, het voorgenomen beleid en het meest milieuvriendelijk alternatief.

Het MER moet een overzicht geven van de reeds genomen besluiten, die van invloed zijn op het Tienjarenprogramma Afval. Ook moet worden aangegeven op welke wijze de voorstellen van het AOO in beleid en uitvoering kunnen worden omgezet.

De Commissie acht het weinig zinvol in het MER een beschrijving op te nemen van de concrete milieugevolgen van beleidsbeslissingen aangaande afvalstromen (bijv. preventie en hergebruik). Een beschrijving van de gevolgen van de verschillende alternatieve beleidsopties voor de afvalstromen zelf is echter wel van belang. Ook zal aandacht moeten worden besteed aan de milieugevolgen van de verschillende be- en verwerkingstechnieken, de mogelijke combinaties van deze methoden en transportactiviteiten.

De verschillende alternatieven zullen onderling vergeleken moeten worden.

Naast het beschrijven van resterende leemten in kennis, zal in het MER ook aandacht moeten worden besteed aan de wijze waarop de uitvoering van het plan zal worden geëvalueerd.

1. INLEIDING

Het Afval Overleg Orgaan (AOO) heeft tot taak de sturing op landelijk niveau van het beleid inzake een achttal afvalstromen voor te bereiden. Daartoe stelt het AOO een voortschrijdend Tienjarenprogramma Afval vast, dat elke drie jaar wordt herzien. Het AOO is ingesteld op basis van de Samenwerkingsovereenkomst Afvalverwijdering, ondertekend op 6 juli 1990, tussen het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging Nederlandse Gemeenten.

Het AOO heeft besloten om voor het nu op te stellen Tienjarenprogramma Afval milieu-effectrapportage uit te voeren, hoewel dat wettelijk niet verplicht is. Bij deze vrijwillige m.e.r. zullen wel alle wettelijke vereisten conform de Wabm (Wet algemene bepalingen milieuhygiëne) waarin milieu-effectrapportage is vastgelegd, worden aangehouden. In de startnotitie van het AOO wordt een voorbehoud gemaakt ten aanzien van afwerken van de gehele m.e.r.-procedure. Het AOO wil "uitdrukkelijk de mogelijkheid open houden, om na het vooroverleg in het kader van m.e.r., waarin de inpspraak en de adviezen worden ingewonnen, te kunnen concluderen dat er te weinig in zit voor een MER....". Het AOO zal in die situatie de m.e.r.-procedure stoppen na de vooroverlegfase. Uiteraard zal het dit besluit algemeen en met argumenten bekend maken". (p.9. startnotitie AOO).

Het AOO is zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag in deze procedure. Het AOO zal voor het op te stellen milieu-effectrapport eerst richtlijnen vaststellen. Daarna worden het milieu-effectrapport en het ontwerp-tienjarenprogramma opgesteld en samen in procedure gebracht.

De Commissie voor de milieu-effectrapportage is in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen voor de richtlijnen voor het milieu-effectrapport (zie bijlage 1). De bekendmaking van de start van de procedure vond plaats op 23 april 1991 (zie bijlage 2). De samenstelling van de werkgroep van de Commissie die het advies heeft voorbereid, is vermeld in bijlage 3. De Commissie heeft bij het opstellen van het advies ook de door anderen ingediende adviezen en opmerkingen in beschouwing genomen (zie het overzicht in bijlage 4 en de verwijzingen in de voetnoten).

Opgemerkt dient te worden, dat dit advies voor richtlijnen op een aantal punten afwijkt van de adviezen zoals deze tot nu toe veelal voor projecten op uitvoeringsniveau door de Commissie zijn uitgebracht. Dit is het gevolg van het feit dat dit advies betrekking heeft op een beleidsplan. De Commissie heeft geprobeerd alleen die elementen in het advies op te nemen, die relevant zijn voor milieu-effectrapportage voor een beleidsplan. Zo is het hoofdstuk "Bestaan-de toestand van het milieu" niet opgenomen, omdat het niet zinvol en bovendien niet uitvoerbaar in het kader van dit MER is om de milieu-

situatie van heel Nederland in kaart te brengen, terwijl ook een andere invulling van dit hoofdstuk niet voor de hand ligt. Verder heeft het hoofdstuk "Milieugevolgen" een wat andere inhoud gekregen, dan gangbaar is.

2. VORM EN PRESENTATIE

De Commissie stelt in de hoofdstukken 3. Probleemstelling en Doel en 4. Voorgenomen activiteit en alternatieven, een aantal vragen die in het kader van het Tienjarenprogramma Afval en het MER aan bod moeten komen. Het is daarbij niet altijd goed mogelijk een helder onderscheid te maken tussen die elementen die in het MER thuishoren en de elementen die in het Tienjarenprogramma Afval thuishoren, omdat nog niet geheel duidelijk is voor welke van die vragen het ontwikkelen van alternatieven en het vergelijken van milieugevolgen zinvol is. Als algemeen uitgangspunt zou hier moeten gelden, dat aspecten in het MER behandeld moeten worden, indien zij bijdragen aan het beperken van milieuproblemen bij afvalverwijdering.

Onderbouwende informatie kan in bijlagen worden opgenomen. Het MER dient een verklarende begrippenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst te bevatten.

Het MER moet een samenvatting bevatten, waarin kort en overzichtelijk de kern van de belangrijkste onderdelen is weergegeven.

3. PROBLEEMSTELLING EN DOEL

Artikel 41j, lid 1, onder a van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd"*.

3.1 Probleemstelling

Het MER dient een beschouwing te bevatten van de thans optredende knelpunten bij de verwijdering van afvalstoffen, waarbij aan zowel beleidsinhoudelijke, bestuurlijke als organisatorische aspecten wordt gedacht. Ook verwachte toekomstige knelpunten, bijvoorbeeld als gevolg van de groei van het afvalaanbod, dienen te worden besproken. Tevens dient ingegaan te worden op het centrale dilemma dat om financiële redenen en om redenen van continuïteit in de afvalverwijdering verwijderingsvoorzieningen dienen te worden gecreëerd van voldoende omvang en met een lange levensduur aan de ene kant en de vrees dat een zodanige verwijderingscapaciteit ontstaat, dat preventie en hergebruik van afvalstoffen kan worden belemmerd, aan de andere kant.

De knelpuntenanalyse dient aan de basis van het Tienjarenprogramma te liggen en kan worden gebaseerd op het knelpuntenadvies, dat thans door het AOO wordt opgesteld. De knelpunten dienen zo mogelijk te worden beschreven op basis van de indeling naar categorieën afvalstoffen en be- en verwerkingstechnieken per afvalcomponent/-fractie en dienen alleen beschreven te worden, indien zij een belemmering voor het oplossen van milieuproblemen bij afvalverwijderingsactiviteiten vormen.

Voorbeelden van huidige knelpunten zijn:

- de beschikbaarheid van be- en verwerkingsmogelijkheden per afvalstroom in relatie tot het afvalaanbod;
- het afvaltransport over grote afstanden;
- het slechts in beperkte mate combineren van be- en verwerkingsstechnieken op locaties, waardoor geen sprake is van een maximale benutting van reststoffen zoals warmte vrijkomend bij afvalverbranding.

In het MER moeten ook de aspecten worden besproken die een belemmering vormen voor het oplossen van bovenvermelde knelpunten zoals:

- de meestal ontoereikende huidige planningstructuren en verdeling van taken en bevoegdheden;
- de verschillen in tarieven (beleid) bij (voor) de diverse afvalinrichtingen;
- de bestaande langlopende afvalverwerkingscontracten;
- het niet aanwezig zijn van een eenduidige beoordeling van c.q. keuze uit de diverse methoden voor afvaltransport, afvalbewerking en -verwerking;
- de problemen bij de inpassing van afvalinrichtingen, hierbij moet ook aandacht worden besteed aan de lage acceptatiegraad en het daaruit voortvloeiende verzet tegen eindverwerkingsinrichtingen van de Nederlandse burger, door velen ook wel omschreven als het NIMBY-syndroom (Not In My Back Yard)¹;
- het ontbreken van een eenduidige aanpak bij locatiekeuze-onderzoeken (geen uniformiteit in procedures, methoden en inhoudelijke randvoorwaarden en criteria).

3.2 Doel

De voorgenomen activiteit behelst in principe het vaststellen van een Tienjarenprogramma Afval, dat betrekking heeft op de beheersing en de sturing van de verwijdering van bepaalde afvalstoffen, voor zover het aspecten betreft die op landelijk niveau daarvoor van belang zijn. Het doel van de programmavaststelling is in algemene zin:

---

1 Zie bijlage 4, inspraakreactie nr. 3.

het bijdragen aan de realisatie van een optimale afvalverwijderings-situatie in Nederland, binnen het door de Minister van VROM in de kaderbrief gestelde beleidskader.

Beoogd wordt (oorzaken van) knelpunten bij de huidige verwijdering van afvalstoffen weg te nemen.

In het MER zullen de gehanteerde doelstellingen van het afvalstoffenbeleid moeten worden beschreven. Daarnaast zullen aan bod dienen te komen de doelstellingen van het nationale afvalstoffenbeleid, zoals geformuleerd in het NMP, NMP-plus, Vierde Nota Ruimtelijke Ordening en andere Tweede Kamerstukken. Een globaal inzicht in het afvalstoffenbeleid van de provincies mag hierin niet ontbreken.

Verder dient in het MER te worden aangegeven wat met het eerste Tienjarenprogramma wordt beoogd. Het gaat hier om een prioriteitstelling voor de werkzaamheden van het AOO. Zo dient bijvoorbeeld duidelijk te worden of met het eerste programma ook wordt beoogd om voor de realisatie van de benodigde afvalbe- en afvalverwerkingscapaciteit gebieden of locaties aan te wijzen.

In de kaderbrief van de Minister van VROM wordt aan het AOO gevraagd de vertaling van de te installeren capaciteit naar gebied of locatie zo goed mogelijk voor te bereiden. Tijdens de mondelinge toelichting die de initiatiefnemer op 15 mei jl. op de startnotitie heeft gegeven, is duidelijk geworden dat het AOO ook daadwerkelijk de locaties van te installeren verbrandingsinstallaties en van grotere stortplaatsen in het Tienjarenprogramma wil opnemen. Het betreft zowel locaties waarvan de besluitvorming is afgerond, als locaties waarvoor slechts initiatieven bekend zijn. In het MER zal moeten worden vermeld met welk oogmerk de locaties in het programma worden opgenomen. In hoeverre wordt beoogd de besluitvorming over nog te installeren be- en verwerkingsinrichtingen op regionaal niveau te beïnvloeden? Betekent opname in het Tienjarenprogramma dat andere locatiealternatieven, ook al kunnen die uit milieu-oogpunt beter zijn, niet meer in de uiteindelijke afweging hoeven te worden betrokken? Een duidelijke uiteenzetting is gewenst over de mogelijke doorwerking (en de effecten daarvan) naar de besluitvorming op de verschillende bestuurlijke niveaus.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEITEN EN ALTERNATIEVEN

Artikel 41j, lid 1, onder b van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen".

4.1 Te beschouwen alternatieven

In het MER moet het voorgenomen Tienjarenprogramma Afval, alsmede alternatieven daarvoor, beschouwd worden. In het MER dienen, naast het voorgenomen beleid, in ieder geval aan de orde te komen:

- Referentiesituatie:
Dit betreft de situatie waarin het huidige beleid en de uitvoering daarvan wordt voortgezet. Deze situatie dient als referentie voor de voorstellen van het AOO in het Tienjarenprogramma Afval voor het aanpakken van knelpunten. De beschrijving betreft voornamelijk de in hoofdstuk 3 gevraagde beschrijving van de huidige knelpunten.
- Meest milieuvriendelijk alternatief
Bij dit alternatief worden de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu gehanteerd. Op dit alternatief wordt uitvoeriger ingegaan in paragraaf 4.4.

De Commissie hecht er aan dat bij het formuleren van alternatieven de uitvoerbaarheid voorop staat.

4.2 Ontwikkeling van alternatieven

Het opstellen van het Tienjarenprogramma Afval behelst het nemen van beleidsbeslissingen betreffende een groot aantal vraagpunten. Het is niet zinvol en niet mogelijk om alle beleidsbeslissingen (inclusief alternatieven voor deze beslissingen) in het MER te beschouwen. In het MER kan slechts een beperkt aantal alternatieven uitvoerig aan de orde komen. Enkele samenhangende alternatieven dienen te worden ontwikkeld door het maken van combinaties van belangrijke beleidsbeslissingen. Om tot een werkbare methode van het ontwikkelen van alternatieven te komen, wil de Commissie de aandacht vestigen op volgende mogelijke werkwijze². Deze methodiek wordt in de planningsliteratuur ook wel de strategische keuzebenadering genoemd. De benadering vormt een hulpmiddel bij het ontwikkelen van alternatieven in

---

2 In dit verband wil de Commissie wijzen op een binnenkort separaat uit te brengen bijlage bij het advies voor richtlijnen voor het provinciaal Afvalstoffenplan Gelderland van de Commissie m.e.r., "Het ontwikkelen en selecteren van alternatieven in het kader van milieu-effectrapportage bij afvalstoffenplannen" (juli 1991). In deze bijlage wordt de toepassing van een multicriteria-analyse bij de alternatieven-ontwikkeling nader uitgewerkt.

complexe plansituaties. In het kort wordt daarbij de volgende methodiek toegepast:

1. Selectie van relevante beleidsbeslissingen.
Nagegaan moet worden welke beleidsbeslissingen in het kader van het Tienjarenprogramma Afval moeten worden genomen. De Commissie heeft in paragraaf 4.3 aangegeven welke vraagpunten naar haar oordeel van belang zijn.
2. Het genereren van zoveel mogelijk alternatieven met behulp van de geselecteerde beleidsbeslissingen (het precieze aantal is afhankelijk van het aantal geselecteerde beleidsbeslissingen).
3. Het combineren van alternatieven uit de verschillende beleidsbeslissingen tot enkele integrale plan- of beleidsalternatieven.
4. Het beoordelen van deze integrale beleidsalternatieven bijvoorbeeld aan de hand van de multicriteria-analyse. Afhankelijk van het meetniveau van de criteriumscores van de alternatieven zal een multicriteria-methode moeten worden gekozen, die geschikt is voor het selecteren op kwantitatieve, kwalitatieve of gemengd kwantitatieve/kwalitatieve scores.
Hierbij speelt informatie een belangrijke rol. Dit betreft zowel feitelijke informatie, zoals de milieu-situatie en aspecten van doelmatigheid, alsook methodische informatie, dat wil zeggen informatie over de wijze waarop de feitelijke informatie wordt geaggregeerd, beoordeeld en afgewogen.

De keuze van de criteria dient te worden gemotiveerd. Tevens moet worden aangegeven welke rol de gehanteerde criteria hebben gespeeld bij de selectie en beoordeling van alternatieven.

4.3 Beleidsbeslissingen

4.3.1 Afvalaanbod

Allereerst is van belang inzicht te krijgen in de huidige hoeveelheden afvalstromen per categorie en de samenstelling daarvan, alsook de ontwikkelingen die hieromtrent te verwachten zijn. Het is duidelijk dat op het punt van het afvalaanbod zelf geen alternatieven kunnen worden geformuleerd, aangezien het AOO geen invloed heeft op dit aanbod. Wel is relevant de wijze waarop tot een goede schatting van het afvalaanbod kan worden gekomen.

Aangezien het verzamelen van de gegevens over het afvalaanbod een probleem op zich is, zal ingegaan moeten worden op een mogelijke werkwijze om dergelijke gegevens bij elkaar te brengen. Daarom moet aandacht worden besteed aan methoden voor het bepalen van de afvalhoeveelheden, het streven naar uniformering van gegevens, de toe te passen scenario's om de ontwikkeling van die hoeveelheden te kunnen schatten, de op te zetten registratiesystemen en de monitoring daarvan.

De Commissie heeft er begrip voor, dat het AOO op dit moment prioriteit geeft aan het schetsen van de gewenste eindverwerking. Dit betekent dat in het eerste Tienjarenprogramma Afval nieuwe doel- en taakstellingen en alternatieven ten aanzien van de elementen preventie, hergebruik en nuttige toepassing uit de verwijderingsketen niet worden geformuleerd. In het licht van de opdracht aan het AOO, zoals geformuleerd in de kaderbrief van de Minister van VROM, lijkt het naar het oordeel van de Commissie van groot belang, dat kritisch wordt gekeken naar de taakstellingen ten aanzien van preventie- en hergebruiksmogelijkheden³ per afvalstroom en de uitvoerbaarheid daarvan (bestuurlijke aspecten van de implementatie) om inzicht in de realiteitswaarde van de te verwachten afvalhoeveelheden te krijgen.

De Commissie gaat er verder vanuit dat de thans geformuleerde taakstellingen ten aanzien van preventie en hergebruik in een volgend Tienjarenprogramma zullen worden geëvalueerd en zo nodig ter discussie worden gesteld.

4.3.2 Be- en verwerkingstechnieken

- Welke be- verwerkingstechnieken moeten worden toegepast, uitgesplitst naar categorieën of zelfs fracties afvalstoffen? Er zal hierbij vooral aandacht kunnen worden gegeven aan be- en verwerkingen van categorieën afvalstoffen die naar hoeveelheid en aard de hoofdstructuur van be- en verwerkingstechnieken bepalen, zoals de bewerking van het GFT-deel en het brandbare deel. In dit verband zal ook aandacht aan het al of niet voorscheiden moeten worden besteed. Dit is van belang, omdat dit punt telkens opnieuw bij de diverse initiatieven wordt onderzocht, zonder dat nieuwe ontwikkelingen daartoe echt aanleiding geven.
- Welke combinaties van be- en verwerkingstechnieken voor verschillende afvalcategorieën of fracties moeten worden gehanteerd? Vormen composteren en verbranden vaste stappen in de verwerking van huishoudelijk en daarmee vergelijkbaar afval? Daarnaast is het bijvoorbeeld relevant aandacht te besteden aan de be- en verwerking van zuiveringsslib en mest en de wijze van benutting van bij afvalverbranding vrijkomende warmte (de Commissie is er zich van bewust dat deze beide aspecten formeel niet tot het taakveld van het AOO behoren).

Aangezien het waarschijnlijk niet mogelijk zal zijn om eenduidige uitspraken te doen over de meest gewenste technieken en combinaties van methoden, zal aandacht moeten worden besteed aan het formuleren van criteria die relevant zijn voor de keuze van technieken en combinaties van methoden op projectniveau.

---

3 Zie bijlage 4, inspraakreacties nrs. 7 en 10.

4.3.3 Capaciteit

Op grond van de scenario's ten aanzien van de ontwikkeling van de hoeveelheid afval en de samenstelling daarvan zal een prognose van de benodigde be- en verwerkingscapaciteit per categorie of fractie moeten worden ontwikkeld. Punten die hierbij van belang zijn betreffen de gewenste en de minimale en maximale schaalgrootte, het realiseren van flexibiliteit in de capaciteit, het stimuleren van preventie, hergebruik en nuttige toepassing door de keuze van de capaciteit en de be- en verwerkingstechnieken, het realiseren van reservecapaciteit.

Hoe worden afvalhoeveelheden die lokaal of regionaal niet (meer) kunnen worden be- of verwerkt, landelijk behandeld?

Hoe wordt zorg gedragen dat de in Nederland beschikbare capaciteit optimaal wordt ingezet (optimalisatie op de schaal van Nederland)?

4.3.4 Locatie-aspecten

Bij de toedeling van capaciteit aan regio's en locaties zal aandacht moeten worden besteed aan criteria en randvoorwaarden⁴ die uit een oogpunt van ruimtelijke ordening, milieubeleid, natuur- en landschapsbescherming en doelmatigheid kunnen worden gehanteerd. Daarbij moet met name worden gedacht aan de logistiek van aan- en afvoer, de mogelijke combinatie met bestaande en op te richten be- en verwerkingsinrichtingen, schaalgrootte (spreiding of concentratie), afstand tot het afvalzwaartepunt, gebruik bestaande infrastructuur, afzetmogelijkheden voor restproducten en vrijgekomen warmte en overige ruimtelijke-ordeningsaspecten en milieukwaliteitseisen.

4.3.5 Afvalverwijderingsorganisatie

Als gevolg van de overwegingen ten aanzien van de punten onder 4.3.1 t/m 4.3.4 kan worden aangegeven hoe de gewenste toekomstige sturing er uit zal moeten zien. Ook moet worden aangegeven op welke wijze de gewenste verwijderingsstructuur kan worden gerealiseerd en voor zowel de korte als de lange termijn in stand kan worden gehouden. Daarbij dient in elk geval te worden ingegaan op de volgende aspecten:

- Binnen welke termijnen dienen bepaalde zaken gerealiseerd te zijn?
- Welk instrumentarium (voorlichting, financiële ondersteuning e.d.) is nodig?
- Welke bestuurlijke afspraken en wijzigingen van bevoegdheden zijn nodig?
- Met welke organisaties⁵ dient overleg te worden gevoerd?

---

4 Zie bijlage 4, inspraakreactie nr. 7.

5 Zie bijlage 4, inspraakreacties nrs. 5 en 10.

- In hoeverre ligt het binnen de mogelijkheden van het AOO om een bijdrage te leveren aan de realisatie van deze verwijderingsstructuur?

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

Artikel 41j, lid 3 van de Wabm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast."

In het MER dient een meest milieuvriendelijk alternatief te worden uitgewerkt. Dit alternatief zal bestaan uit een combinatie van de meest milieuvriendelijke beleidsbeslissingen ten aanzien van diverse vraagpunten. Daarbij zal vooral gedacht kunnen worden aan intensivering en/of versnelde uitvoering van bepaalde beleidsbeslissingen.

5.

TE NEMEN EN GENOMEN BESLUITEN

Artikel 41j, lid 1, onder c van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven"*.

In het MER moet een overzicht worden gegeven van de reeds genomen besluiten, die van invloed zijn op het Tienjarenprogramma Afval, zoals de Samenwerkingsovereenkomst VROM, IPO en VNG. Ook moet worden ingegaan op relevante notities ten aanzien van de landelijke sturing van het afvalbeleid, zoals de binnenkort te verwachten nota Verwijderingsstructuur 2000. Relevante ontwikkelingen die in EG-verband⁶ te verwachten zijn, dienen eveneens te worden vermeld.

In het MER moet worden aangegeven op welke wijze de voorstellen in het Tienjarenprogramma Afval in beleid en uitvoering kunnen worden omgezet. Hierbij moet worden ingegaan op de mate van binding van de voorstellen, de mogelijkheden van het AOO om bij de uitvoering van de voorstellen sturend op te treden en de afstemming met andere organen zoals bijvoorbeeld de Regionale Afvaloverleg Organen.

Verder zal inzicht moeten worden gegeven in de afstemming met de huidige bevoegdheden in het kader van de Afvalstoffenwet van bijv. Provincies, samenwerkingsverbanden en gemeenten.

Tenslotte dient aan de orde te komen op welke wijze aan de ontwikkeling van het Tienjarenprogramma Afval en het voortschrijdende karakter ervan gestalte zal worden gegeven en op welke wijze diverse instanties hierbij worden betrokken. De Commissie gaat er vanuit dat het accent gelegd zal worden op de ondersteunende rol van het Tienjarenprogramma Afval voor de formulering en uitvoering van beleid door andere organen, met name door het aanleveren van relevante gegevens.

---

6 Zie bijlage 4, inspraakreactie nr. 5.

6. MILIEUGEVOLGEN

Artikel 41j, lid 1, onder e van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven"*.

Artikel 41j, lid 1, onder f van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven"*.

6.1 Algemeen

De milieugevolgen dienen in het MER te worden beschreven op een niveau dat aansluit bij het strategische niveau van het Tienjarenprogramma Afval. In dit advies voor richtlijnen wordt geen uitgebreide beschouwing van de concrete milieu-effecten van het afvalbeleid gevraagd. Het voorspellen van effecten op het fysieke milieu van beslissingen die vooral van invloed zijn op de omvang van de afvalstroom, is namelijk naar het oordeel van de Commissie weinig zinvol.

6.2 Afvalstromen

Het voorgestelde beleid en de realiseerbaarheid daarvan bepalen uiteindelijk de verdeling van de hoeveelheden afvalstromen over de verschillende schakels in de afvalverwijderingsketen (preventie, hergebruik, verbranding enz.). Omdat de afvalverwijderingsketen in een aantal gevallen minder nadelige milieugevolgen heeft naarmate minder afval verbrand en gestort hoeft te worden, levert de beschrijving van de effecten van het beleid op deze keten een maat voor de milieugevolgen van dat beleid. Genoemde effectbeschrijving dient deel uit te maken van het MER. Hierbij moet bijvoorbeeld worden gedacht aan effecten van het beleid op het percentage te realiseren hergebruik, op de omvang en wijze van storten etc.

6.3 Milieu-effecten van be- en verwerkingstechnieken

Aandacht zal moeten worden besteed aan de milieugevolgen van de verschillende be- en verwerkingstechnieken, de mogelijke combinaties van deze technieken en transportactiviteiten. Een vergelijking van methoden wat betreft emissies is in dit verband gewenst. Daarmee kan ook mogelijk worden gemaakt dat in uitvoeringsprojecten van dergelijke algemene milieustudies gebruik kan worden gemaakt. Aangezien bij diverse initiatieven het nut van verbranding in combinatie met bijvoorbeeld composteren ter discussie wordt gesteld, dient hieraan aandacht te worden besteed. Dit geldt ook voor storten en de gewenste afstand van de locatie tot de bevolkingsconcentratie.

Op basis van deze milieustudies zou bovendien kunnen worden aangegeven welke milieukwaliteitseisen en criteria bij de keuze van locaties voor afvalverwerkingsinrichtingen moeten worden gehanteerd.

6.4 Vergelijking

Uit de vergelijking van de alternatieven dienen duidelijk de verschillen tussen de alternatieven naar voren te komen.

Gezien het globale, strategische niveau en de beperkte meetbaarheid van de effecten op dat niveau, zal genoemde vergelijking het karakter van een kwalitatief oordeel dragen.

De Commissie adviseert bij de vergelijking van de alternatieven een beschouwing over de kosten op te nemen, alsmede een beschouwing van factoren die van invloed zijn op de realiseerbaarheid van de voorstellen (zoals acceptatie, bestuurlijke organisatie en bevoegdheden).

7. LEEMTEN IN KENNIS

Artikel 41j, lid 1, onder g van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens"*.

Een overzicht van de leemten in kennis en informatie die na de analyses van de milieu-effecten zijn overgebleven en die tot onvolledigheid leiden, moet in het MER worden gegeven, alsmede de redenen waarom deze leemten zijn blijven bestaan.

8. EVALUATIE ACHTERAF

Artikel 41am van de Wabm: *"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen, of nadat zij is ondernomen."*

Het onderzoeksprogramma voor de zogenaamde 'evaluatie-achteraf' moet worden vastgesteld bij het nemen van het besluit; in dit geval dus bij het vaststellen van het Tienjarenprogramma Afval. Gezien het voortschrijdend karakter van het Tienjarenprogramma Afval is het aan te bevelen om het opstellen van dit onderzoeksprogramma te combineren met het opstellen van het MER en Tienjarenprogramma Afval. Dat maakt het mogelijk om het onderzoeksprogramma te richten op het evalueren van de voortgang in de uitvoering van het Tienjarenprogramma Afval. Ook kan alvast worden aangegeven welke elementen in het volgende Tienjarenprogramma Afval aan de orde zullen moeten komen.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
milieu-effectrapport
Tienjarenprogramma Afval
van het Afval Overleg Orgaan

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE I

Brief van het bevoegd gezag d.d. 17 april 1991,
waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

16 APR 1991

1110 91

354-1

Afval Overleg Orgaan

p/a Raamweg 18, 2596 HL DEN-HAAG, Tel:070/3560489, Fax:070/3638866
m.i.v. 1 mei: Catharijnesingel 55, 3511 GD Utrecht, Tel: 030/342800
Fax 030/342260

Aan de Commissie voor de Milieu-effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH Utrecht

Onderwerp: m.e.r. voor Tienjarenprogramma Afval
datum: 17 april 1991

Het Afval Overleg Orgaan is, conform de Samenwerkingsovereenkomst Afvalverwijdering VROM/IPO/VNG van 6 juli 1990 (art 17.3) gestart met het opstellen van het Tienjarenprogramma Afval. Hierin wordt op hoofdlijnen de beheersing en sturing van de verwijdering van een achttal afvalstromen op landelijk niveau voorbereid. Het gaat hierbij met name om huishoudelijk en grof huishoudelijk afval, bouw- en sloopafval, industrie(container-)afval, kantoor-, winkel- en dienstenafval, reinigingsdienstenafval, shredderafval en (niet specifiek) ziekenhuisafval. Het Afval Overleg Orgaan zal daarbij uitgaan van de kaders die door de Minister van VROM zijn aangegeven in zijn brief aan het Afval Overleg Orgaan (kenmerk DGM/A 19D0502).

In overeenstemming met voornoemde brief zal in dit eerste Tienjarenprogramma vooral aandacht worden gegeven aan de planning van de eindverwerkingscapaciteit, waarbij zo mogelijk naar gebied of locatie zal worden aangegeven welke capaciteit is vereist. Daarnaast zal aandacht besteed worden aan het voorbereiden van reserve-capaciteit en het vergroten van de flexibiliteit in de eindverwerking, voor het geval het afvalaanbod sterker groeit dan nu wordt verwacht. Tenslotte zal nog aandacht worden gegeven aan de mogelijkheden voor beperking van de inter-regionale afvalstromen.

In de hiervoor genoemde brief verzocht de minister tevens aandacht te besteden aan milieu-effectrapportage.

Gelet op de beoogde doorwerking van het Tienjarenprogramma Afval naar de besluitvorming op regionaal, provinciaal en gemeentelijk niveau, zal het Tienjarenprogramma Afval de keuzevrijheid inperken voor die niveaus. Aangezien laatste besluiten veelal met milieu-effectrapportage dienen te worden genomen ligt het voor de hand ook m.e.r. uit te voeren voor het Tienjarenprogramma Afval zelf.

Hoewel het wettelijk niet verplicht is, heeft het AOO op haar vergadering van 3 april besloten om voor het Tienjarenprogramma Afval op vrijwillige basis milieu-effectrapportage uit te voeren.

Ter voorbereiding van het Tienjarenprogramma Afval is een Plan van Aanpak opgesteld waarin de Startnotitie voor de m.e.r. is opgenomen. De Startnotitie milieu-effectrapportage/Plan van Aanpak geeft informatie over de kaders voor het Tienjarenprogramma, de projectmatige opzet en enige voorlopige ideeën over de inhoud ervan.

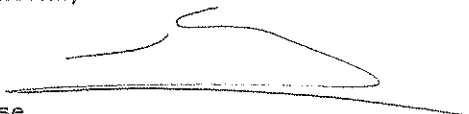
In een apart hoofdstuk is aangegeven op welke wijze en voor welke onderdelen van het programma milieu-effectrapportage wordt uitgevoerd.

De Startnotitie/Plan van Aanpak zal van 24 april tot en met 24 mei ter inzage liggen op het kantoor van het AOO en op aanvraag beschikbaar worden gesteld.

In de komende maanden zal het Plan van Aanpak worden uitgewerkt tot een Programma van Eisen voor het Tienjarenprogramma. Tegelijkertijd zullen richtlijnen voor de inhoud van het Milieu-effectrapport worden opgesteld. In de periode daarna wordt het ontwerp-Tienjarenprogramma Afval en het bijbehorende MER geschreven. Omstreeks november 1991 zullen MER en ontwerp-Tienjarenprogramma worden vastgesteld door het Afval Overleg Orgaan en ter inzage worden gelegd. Aangezien het Afval Overleg Orgaan het Tienjarenprogramma zelf vaststelt, zal het AOO zowel de rol van initiatiefnemer als bevoegd gezag vervullen.

Hierbij verzoeken wij de Commissie m.e.r., conform artikel 41m, Wabm om advies uit te brengen over de richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport.

Hoogachtend,

R. Rense,
secretaris AOO

BIJLAGE 2

Openbare bekendmaking in Staatscourant nr. 78 van 23 april 1991

Inspraak richtlijnen milieu-effectrapportage Tienjarenprogramma Afval van het Afval Overleg Orgaan

Het Afval Overleg Orgaan (AOO) heeft tot taak de sturing op landelijk niveau van het beleid inzake een achttal afvalstromen voor te bereiden. Daartoe stelt het AOO een voortschrijdend Tienjarenprogramma Afval vast, dat elke drie jaar wordt herzien. Het AOO is ingesteld op basis van de Samenwerkingsovereenkomst Afvalverwijdering tussen het Ministerie van VROM, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging Nederlandse Gemeenten, die op 6 juli 1990 te 's-Gravenhage is ondertekend.

Het Afval Overleg Orgaan is gestart met het opstellen van het Tienjarenprogramma Afval. Hierin wordt op hoofdlijnen de beheersing en sturing van de verwijdering van een achttal afvalstromen op landelijk niveau voorbereid. Het gaat hierbij met name om huishoudelijk en grof huishoudelijk afval, bouw- en sloopafval, industrie(container-)afval, kantoor-, winkel- en dienstenafval, reinigingsdienstenafval, shredderafval en (niet specifiek) ziekenhuisafval. Het Tienjarenprogramma Afval zal daarbij uitgaan van de kaders die door de Minister van VROM worden aangegeven; bijvoorbeeld die uit het Nationaal Milieubeleidsplan Plus.

In dit eerste Tienjarenprogramma zal vooral aandacht worden gegeven aan de planning van de eindverwerkingscapaciteit, waarbij zo concreet mogelijk naar gebied zal worden aangegeven welke capaciteit is vereist. Daarnaast zal aandacht worden besteed aan het voorbereiden van reservecapaciteit, voor het geval het afvalaanbod sterker groeit dan wordt verwacht. Tenslotte zal nog aandacht worden gegeven aan de mogelijkheden voor beperking van de inter-regionale afvalstromen.

Het Tienjarenprogramma Afval zal aangeven hoe gekomen kan worden tot een optimale sturing van de verwijdering van de acht afvalstromen op landelijk niveau, binnen de gegeven kaders en de geformuleerde strategische beleidsdoelstellingen op afvalgebied. Het zal daarom gericht zijn op het strategisch management voor het realiseren van de beleidsdoelstellingen en het verkennen van verdergaande mogelijkheden, onzekerheden en bedreigingen daarbij. Het programma zal in samenwerking met de partners van de Samenwerkingsovereenkomst Afvalverwijdering, de vijf regionale afvaloverlegorganen en branche-organisaties worden opgesteld.

Hoewel het wettelijk niet verplicht is, heeft AOO besloten om voor het Tienjarenprogramma Afval milieu-effectrapportage uit te voeren.

Inspraak richtlijnen milieu-effectrapportage

Ter voorbereiding van het Tienjarenprogramma Afval is een Plan van Aanpak opgesteld waarin de Startnotitie voor de m.e.r. is opgenomen. De startnotitie milieu-effectrapportage/Plan van Aanpak geeft informatie over de kaders van het Tienjarenprogramma, de projectmatige opzet en enige voorlopige ideeën over de inhoud ervan. In een apart hoofdstuk is aangegeven op welke wijze en voor welke onderdelen van het programma milieu-effectrapportage wordt uitgevoerd.

De Startnotitie/Plan van Aanpak ligt ter inzage op het kantoor van het AOO en is tevens op aanvraag verkrijgbaar bij het Afval Overleg Orgaan:
Catharijnesingel 55, 3511 GD Utrecht, Telefoon 030-342800.
(Tot 1 mei: Raamweg 18, 2596 HL Den Haag, Telefoon 070-3560489)

In de komende maanden zal het Plan van Aanpak worden uitgewerkt tot een programma van eisen voor het Tienjarenprogramma. Tegelijkertijd zullen richtlijnen voor de inhoud van het Milieu-effectrapport worden opgesteld. In de periode daarna wordt het ontwerp-Tienjarenprogramma Afval en het bijbehorende MER geschreven. Omstreeks november 1991 zullen MER en ontwerp-Tienjarenprogramma worden vastgesteld en ter inzage worden gelegd.

Reacties

Degenen die een reactie willen geven voor het opstellen van de richtlijnen ten behoeve van het milieu-effectrapport voor het Tienjarenprogramma dienen uiterlijk 24 mei hun schriftelijke bijdrage te zenden aan het Afval Overleg Orgaan, onder vermelding van:
"Inspraak richtlijnen Tienjarenprogramma Afval".

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: het Afval Overleg Orgaan (AOO)

Bevoegd gezag: het Afval Overleg Orgaan (AOO)

Besluit: vaststelling van het Tienjarenprogramma Afval.

Activiteit: de voorgenomen activiteit betreft het opstellen van het Tienjarenprogramma Afval, waarin in hoofdlijnen de beheersing en sturing van de verwijdering van een aantal afvalstromen op landelijk niveau wordt voorbereid.

Data:

Openbare bekendmaking: 23 april 1991

Overleg met initiatiefnemer en bevoegd gezag naar aanleiding van een concept-advies voor richtlijnen: 11 juni 1991

Samenstelling van de werkgroep:

- ir. G. Boonzaayer, wonende te Tilburg (adviseur);
- drs. E.W.J. Ford, wonende te Voorburg (adviseur);
- dr. P.P.J. Driessen, wonende te 's-Gravenhage (adviseur);
- P.G. Klop, wonende te Duiven (adviseur);
- mr. A.A.M.F. Staatsen, wonende te Groningen.

Secretaris van de werkgroep: Drs. M. Buitenkamp

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	910503	Hoofdinspecteur van de volksgezondheid voor de milieuhygiëne	Leidschendam	910517
2.	910516	IREM	Den Haag	910523
3.	910521	Technische Milieudienst	Dordrecht	910523
4.	910516	J.H. Uiterwijk	's-Graveland	910523
5.	910522	NOB Wegtransport, deelmarkt Afvalstoffen- en Kipautovervoer	Zoetermeer	910524
6.	910522	Browning - Ferris Industries B.V.	Oosterbeek	910528
7.	910524	Stichting Natuur en Milieu	Utrecht	910528
8.	910524	Stop Vuilverbranding Alkmaar	Alkmaar	910528
9.	910524	Stichting Greenpeace Nederland	Amsterdam	910528
10.	910521	Milieu-aktie-winkel de Broeikas	Nijmegen	910528
11.	910522	G. Le Belle	Schoorl	910528
12.	910523	Mr. E. van der Herberg namens de Stichting Anti Vuilverbranding Drenthe en het Overlegorgaan Stop Vuilverbranding Nederland	Beilen	910528
13.	910524	VEABRIN (Vereniging van Exploitanten van Afvalverbrandingsinstallaties in Nederland)	Rotterdam	910529
14.	910603	M. Bos-Hoppe	Hilversum	910605
15.	910528	Bureau voor Milieumanagement bv	Rijswijk	910604
16.	9106--	Overlegorgaan Stop Vuilverbranding Nederland	Tiendeveen	910610